

Tekstselecties eindopdracht vertalen **(“Vertaaltheorie en -praktijk: de klassieken” – Ba3)**

Onderstaande lijst bevat suggesties voor interessante vertaalopdrachten die onze studenten uit de derde bachelor Latijn (UGent) moeten kunnen voltooien. Het gaat zoals zelden (of nooit) om werkvertalingen, maar wel om vertalingen die voor een 21ste Nederlandstalige lezer evenzeer een volwaardige tekst moeten zijn. Om die reden zouden de meeste van deze teksten ook een haalbare kaart moeten zijn voor leerlingen uit de derde graad van het secundair onderwijs. De lesgevers van dit vak en andere cursussen aan de UGent zijn altijd bereikbaar voor tekst en uitleg (sic). Contact: latijn@ugent.be.

1. Latijn

A. PROZA

I. Technisch en wetenschappelijk proza:

1. M. Terentius Varro († 27 aCn), *De lingua latina* VII, 1-14: de zin van etymologie om de dichters te begrijpen (Latijnse filologie)
2. Lucius Iunius Moderatus Columella (1ste eeuw), *De re rustica* IX, *Praefatio* en I-III: het houden van wilde dieren en bijen (landbouwkundig)
3. Aulus Cornelius Celsus (1ste eeuw), *De medicina* I, 1.1-3.12: basiselementen voor gezondheid (medisch)
4. Lucius Ampelius (3de eeuw), *Liber memorialis*, *Prologus* en cap. 8 *De miraculis mundi* en cap. 9 *Quot fuere loves, vel ubi, dei deaeque?*: een schoolboek (pedagogisch)
5. Walafrid Strabo († 840), *De exordiis et incrementis quarundam in observationibus ecclesiasticis rerum*, *Opening* en *Cap. 1-2*: korte aanzet tot een werk over de christelijke gebruiken met om te beginnen een vergelijking tussen godsdiensten (kerkelijk historisch)
6. Hugo van St. Victor († 1141), *Didascalicon – De studio legendi*, *Praefatio* en III.8-12: waarom moet een mens studeren? wat is de juiste houding om te lezen? (pedagogisch)
7. Frederik II van Hohenstaufen († 1250), *De arte venandi cum avibus*, *Prologus* 1-10: inleiding over de valkenjacht (scholastiek proza)
8. Anoniem (13de eeuw), *Tractatus de perfecto amore* 1-4: scholastieke analyse van de liefde (scholastiek)
9. Ricardus de Bury († 1345), *Philobiblion*, *Prologus* + cap.3: pleidooi van deze vriend van Petrarca voor het aanleggen en verzorgen van een goede bibliotheek en de prijs die dat mag kosten (intellectueel, scholastiek)
10. Flavius Blondus († 1463), *Roma instaurata* I, 61-63: passage over de obelisk in Rome uit een van de eerste ‘archeologisch’-geïnspireerde beschrijvingen (humanistisch, archeologisch)
11. Leo Battista Alberti († 1472), *De pictura* I, 1-4: technische uiteenzetting over de basiselementen van de schilder- en tekenkunst, de lijn en de oppervlakte (technisch, tekenkundig)
12. Angelo Poliziano († 1494), *Latini* 1-5: oefeningen in versio en thema van de grote humanist (opvoedkundig)
13. Leonardo Bruni († 1444), *De interpretatione recta* I (fragment): waneer spreek je van een correcte vertaling? (vertaalwetenschap)
14. Isaac Newton († 1727), *Scholium Generale*: wetenschappelijke discussie met enkele contemporaine gedachtestromingen en tevens een geloofsbelijdenis (natuurwetenschap)
15. Carolus Linnaeus († 1778), *Classes plantarum*, *Praefatio*: lofzang op de systematiek en pleidooi voor de eigen systematische benadering van de plantenfamilies (natuurwetenschap)

II. Historiografisch en biografisch proza:

1. Cornelius Nepos († 24 aCn?), *Vita Dionis*: leven van de verlichte Griekse tiran van Syracuse die een leerling was van Plato (biografie)
2. Anoniem (3de/4de eeuw?), *Historia Augusta* XVI: Diadumenus Antoninus, zoon van Opilius Macrinus (historiografie)
3. Tacitus (120?), *Annales* VI.7-10: de val van Seianus en de berechting van zijn naasten (annalistische historiografie)
4. Eutropius (4de eeuw), *Breviarium* IX.1-7: de keizerchaos van de derde eeuw (epitomische historiografie)
5. Nithardus, *Historia* III. 4-5: de eden van Straatsburg tussen Lodewijk de Duitser en Karel de Kale (historiografie)
6. Richer van Reims (10de eeuw), *Historiae* IV, 50: een reis van Reims naar Chartres (reisbeschrijving)
7. Rodolfus Glaber (rond 1000), *Historiae* III, 7: passage over de verwoesting van de tempel te Jeruzalem door de Fatimidische sultan van Egypte en de Jodenpogroms die daarop volgden in West-Europa (historiografie)
8. Gozechinus van Luik (11de eeuw), *Epistola ad Walcherium* VI-VII: lofzang op Luik (stadsbeschrijving)
9. Guibert de Nogent († 1124), *Dei gesta per Francos*, *Praefatio*: inleiding op het verslag van de eerste kruistocht (eigentijdse historiografie)
10. Orderic Vitalis († 1142), *Historia ecclesiastica* IX, *Praefatio*: inleiding op het verslag van de eerste kruistocht (eigentijdse historiografie)
11. Suger van St. Denis († 1151), *De consecratione* 2: passage over de noodzaak tot uitbreiding van de abdijkerk van St. Denis (bouwgeschiedenis)
12. Willem van Rubroek († na 1268), *Itinerarium* I, 6-14: beschrijving door deze franciscaner monnik van zijn tocht in 1254 vanuit Constantinopel tot voorbij de Krim op weg naar de Tartaren (reisbeschrijving)
13. Leo Battista Alberti († 1472), *De Porcaria coniuratione* (fragment): bericht over de mislukte samenzwering van Stefano Porcari tegen het pauselijk bewind in Rome in 1453 (tijdsgeschiedenis)
14. Gianozzo Manetti († 1459), *De illustribus longaevis* 2-10: korte levensbeschrijving van Francesco Petrarca als onderdeel van een verzameling schrijvers die een hoge leeftijd bereikten (biografie)
15. Famianus Strada (16de eeuw), *De bello Belgico – Decas secunda* I, *Anno 1578 (Principium a Gandavensibus factum. ... Atque hic erat rerum status, admoto Belgarum ad regimen Alexandro.)*: begin van de Gentse beeldenstorm en de reacties in de rest van de Zuidelijke Nederlanden (tijdsgeschiedenis)
16. Hugo de Grotius († 1645), *Annales belgicae* I (openingsfragment): aanzet tot een geschiedschrijving over de oorlog tussen de Noord-Nederlandse provincies en Spanje (tijdsgeschiedenis)

III. Romanesk en novellistisch proza

1. Curtius Rufus (1ste eeuw), *Historia Alexandri* VI.7: Alexander ontsnapt ternauwernood aan een aanslag (historische 'roman')
2. Dictys Cretensis (4de eeuw), *Ephemeridos belli Troiani* IV, 9-12: de dood van Achilles in de vertaling van een Griekse tekst uit de 1ste (?) eeuw (historiserende roman)
3. Martianus Capella (rond 500), *De nuptiis Philologiae et Mercurii* I, 2-3: opening van het verhaal (allegorisch)
4. Petrus Alfonsi († ca. 1140), *Disciplina clericalis* XVII. 1-7: kortverhaal over rijk en arm, over gierigheid en eerlijkheid (wijsheidsverhaal)
5. Anoniem, *Res Romanorum* (13de eeuw): kortverhaal over een gebeurtenis te Rome onder keizer Maximianus (historische fantasie)
6. Jean de Haute-Seille (rond 1200), *Dolopathos*, *Historia primi sapientis – Canis*: een kortverhaal over een aan lager wal geraakte ridder (moralistische novelle)

7. Walter Map (rond 1200), *De nugis curialium* I, 11 *De Herla rege*: geschiedenis over een koning die in een andere wereld terecht komt (novelle)
8. Walter Map (rond 1200), *De nugis curialium* III, 5 *De Rollone et eius uxore*: liefdesgeschiedenis die wat anders afloopt dan verwacht (novelle)
9. Leo Battista Alberti († 1472), *Momus* IV, 22-25: fragment uit de mythologische roman van de grote humanist en kunstenaar, waarin de god Momus (de Leugen) uit de Olympus wordt verjaagd en op aarde bij de mensen wraak op de goden neemt (ironische roman)
10. Girolamo Morlini († na 1528), *Novella* 76, *De tribus iuvenibus ab illustrissima quadam muliere diffamatis*: hoe jongens hun kansen verspelen (novelle)
11. Ludvig Holberg († 1754), *Nicolai Klimii Iter Subterraneum* XI.5-21: fantastische reis van een Noor langs de binnenkant van de aardkorst waar hij allerlei vreemde volkeren tegenkomt (satirische roman)

IV. Epistolair, autobiografisch en verder ego-georiënteerd proza

1. Marcus Cornelius Fronto (2de eeuw), *Epistula* II, 2: brief aan Marcus Aurelius over retoriek en poëzie (epistolair)
2. Aulus Gellius (2de eeuw), *Noctes Atticae* II, 12: bespiegeling over een wet van Solon (antiquarisch)
3. Gaius Sollius Modestus Apollinaris Sidonius (5de eeuw), *Epistula* III, 13: satirische invectief en omkering van het ideaal-portret (epistolair, satire)
4. Dhuoda (9de eeuw), *Liber manualis* III.1: over de houding die je moet aannemen tegenover je vader (opvoedkundig)
5. Lupus van Ferrières (9de eeuw), *Epistula* 85: brief aan een vriend met opmerkingen over Caesar als historicus (epistolair)
6. Guibert de Nogent († 1124), *De vita sua sive Monodiae* I, 4: autobiografisch relaas van de toekomstige abt van Nogent over zijn eerste scholing (autobiografie)
7. Hildebert van Lavardin († 1133), *Epistola* 12, *Ad Henricum Regem*: troostbrief aan Henri I van Engeland over de verdrinkingsdood van zijn enige zoon (epistolair)
8. Bernardus van Clairvaux († 1153), *Epistola* 104: oproep aan een meester aan de scholen om het klooster in te gaan en aan de eigen geestelijke gezondheid de voorkeur te geven boven de zorg om zijn ouders (epistolair)
9. Herman de Jood († 1181), *De conversione sua* X, *Qualiter contra voluntatem et propositum suum uxorem ducere coactus, et per eius amorem pristino errore sit obligatus*: het verhaal van de bekering tot het Christendom van een Joodse jongen en de pogingen die zijn familie doet om hem op andere gedachten te brengen (autobiografie)
10. John of Salisbury († 1180), *Metalogicon* II.10: schildering van zijn eigen studiejaren te Parijs (autobiografie)
11. Theodericus (12de eeuw?), *Peregrinatio* 2-4: beschrijving van Jeruzalem (reisverhaal)
12. Francesco Petrarca († 1374), *Familiarium Rerum Liber* V.14, *Ad Socratem suum, de importuna conversatione servili*: klacht over de behandeling door zijn knechten (epistolair)
13. Marcus Antonius Muretus († 1585), *Epistola* 4, *Paulo Manutio*: uitwisseling over elkaars stijl en uitgeverswerkzaamheden (epistolair)
14. Enea Silvio Piccolomini (paus Pius II) († 1464), *Commentarii* I, 4-5: episodens uit de jonge jaren van deze humanist die paus werd (autobiografie)
15. Leo Battista Alberti, *De vita sua* (openingsfragment): levensbeschrijving in de derde persoon (autobiografie)
16. Ludvig Holberg († 1754), *Ad virum perillustrissimum Epistola prima*, p. 6-10 (opening): ironisch begin van de eigen levensbeschrijving met de evocatie van Bergen in Noorwegen (autobiografie)
17. Ulrich von Wilamowitz-Moellendorff († 1931), *Vita sua*: terugblik op de eigen *Bildungsgeschiedenis* door de grote Griekse filoloog, geschreven in het Latijn (autobiografie)

V. Filosofisch, religieus en spiritueel proza

1. Calchidius (4de eeuw), *In platonis Timaeum Commentarius* I, 1-6: filosofisch en neoplatoons commentaar bij Plato zelf (filosofisch)
2. Aurelius Augustinus († 430), *De vera religione* I.1-13: lofzang op Socrates en Plato met oog voor hun tekorten (filosofisch)
3. Ambrosius Macrobius Theodosius (ca. 400), *In somnium Scipionis* I, 1, 1-9: opening van het commentaar en eerste vergelijking tussen Plato en Cicero (filosofisch)
4. Anicius Manilius Severinus Boethius († 524), *Utrum Pater et Filius*: kort (grammaticaal) filosofisch traktaatje over de vraag hoe de Vader, de Zoon en de Heilige Geest zich tegenover de goddelijkheid bevinden (theologisch filosofisch)
5. Bruno van Keulen († ca. 1100), *Epistula 2 Ad filios suos Cartusienses*: aanbevelingsbrief van de stichter van de Kartuziers voor de nieuwe abt (epistolair)
6. Anselmus van Bec († 1109), *Epistola 37 Ad Lanzonem novitium*: een brief aan een novice om hem steun te geven in de beproevingen van zijn recente keuze (epistolair)
7. Petrus Abaelardus († 1142), *Theologia 'Summi Boni'* III, 4 *Quomodo Plato animam mundi creatam esse intelligit*: dialectische uiteenzetting met klassieke en christelijke gedachtegoed (scholastiek, theologisch)
8. Petrus Abaelardus († 1142), *Dialogus inter Philosophum, Iudaeum et Christianum* (opening: r. 1-79): een van de eerste interreligieuze dialogen waarbij Islam (de filosoof), Jodendom en Christendom met elkaar geconfronteerd worden (filosofisch-religieus)
9. Bernardus van Clairvaux († 1153), *Parabola V, De tribus filiis regis*: allegorische zedenschets (parabel)
10. Alain de Lille († 1203?), *Regulae celestis iuris, Prologus* en *Cap. I Monas*: poging tot afbakening van logische regels voor het theologisch denken (scholastiek, intellectueel)
11. Gerard Zerbolt van Zutphen († 1398), *Tractatus devotus de reformatione virium animae* 12-15: spiritueel traktaat tot innerlijke opvoeding door de voorloper en leermeester van Thomas a Kempis (religieus)
12. Desiderius Erasmus († 1536), *Epistola Martino Luthero* (8 mei 1524): de religieuze verschilpunten tussen de humanist en de vroegere Augustijn (religieus dispuut)
13. René Descartes († 1650), *Meditationes de prima philosophia, Synopsis meditationum*: korte samenvatting van de meditatie over het bestaan van God en de rol van de mens door Descartes (filosofisch)
14. Philippe Couplet, Prospero Intorcetta et al. *Confucius sinarum philosophus* Proemialis declaration 3: eerste vertaling (in het Latijn) van de werken van Confucius met een uitgebreide inleiding over de filosofische stromingen in China; deze paragraaf gaat over de Tao (historisch filosofisch)
15. Johann Joachim Müller (?) († 1733), *De tribus impostoribus* I(1-4) en V(14-21): het oudste antireligieuze traktaat, gericht tegen de stichters van de drie grote monotheïstische godsdiensten (religieus-filosofisch)

VI. Retorisch proza

1. Marcus Tullius Cicero († 43aCn), *Brutus* 1-24: jammerklacht over de teloorgang van de retoriek (literatuurgeschiedenis)
2. Valerius Maximus (1ste eeuw), *Facta et dicta memorabilia* IV.8 *De liberalitate* (retorische exempla)
3. Ps-Quintilianus (1ste eeuw), *Declamatio 307 Consciis veneno proditoris*: aanklacht wegens medeplichtigheid aan verraad (retorische oefening)
4. Lucius Apuleius (2de eeuw), *Florida* 17: retorische lofzang op zijn vriend, de dichter Scipio Orfitus, én op de (eigen) retoriek (retorisch pronkproza)
5. Anoniem, *Panegyricus Constantino dictus (Panegyrici Latini VII: 310)* 21-22: slot van een lofrede op Constantijn waarin over een goddelijk visioen gesproken wordt dat aan een overwinning voorafgaat (retorische lofrede)
6. Ambrosius († 397), *De excessu fratris* 1-6: opening van de grafrede voor zijn broer (funeraire retoriek)

7. Ambrosius Macrobius Theodosius (rond 400), *Saturnalia* I, 10: datum en duur van het feest van de Saturnalia (tafelgesprekken en exempla)
8. Caesarius Arelatensis, *Sermo* 74, *Ammonitio ut populus ad integrum missas perexpectet*: Caesarius moet de mensen blijkbaar waarschuwen niet voor het einde van de mis de kerk te verlaten (preek)
9. Gregorius Magnus († 604), *Homelia* 8: kerstpreek (exegetisch)
10. Ermenricus van Ellwangen († 874?), *Epistola ad Grimaldum* 24: passage uit een lange brief waarin Ermenricus vertelt hoe Vergilius hem in een droom verscheen (spiritueel)
11. Bernardus van Clairvaux († 1153), *Sermo de diversis* 50, *De affectionibus recte ordinandis*: moreel commentaar bij een vers uit het Hooglied over de juiste innerlijke ordening van je gevoelens (homilie)
12. Aelred van Rievaulx († 1167), *De dilectione Dei*: korte meditatie over de liefde Gods (preek)
13. Burchardus van Bellevaux (rond 1150), *Apologia de barbibus* III, 1-5: waar dienen baarden voor? (retorisch-moreel)
14. Francesco Petrarca († 1374), *Invectiva contra quendam magni status hominem sed nullius scientiae aut virtutis*, opening (*Eras, fateor, ... lucem aliquam meo dabit ingenio*): tirade tegen iemand die het waagde kritiek op Petrarca uit te oefenen (invectief)
15. Leo Battista Alberti († 1472), *De commodis litterarum et incommodis* I: over de aloude vraag waarom men zich in godsnaam bezig zou houden met de studie van oude talen (humanistisch, ironisch)

B. POËZIE

I. Lyrische poëzie:

1. Anoniem, *Catalepton* XIII (overgeleverd in de *Appendix Vergiliana*, 1ste eeuw pCn): erotische poëzie
2. Publius Papinius Statius (1ste eeuw), *Silvae* II.3. 8-61, mythologische fantasie rond een boom
3. Ambrosius († 397), *Aeterne rerum conditor*: ochtendhymne (hymnisch gebed)
4. Decimus Magnus Ausonius († 395), *Professores* 6: gedicht over zijn gestorven leraar retoriek (herdenkingslyriek)
5. Aurelius Prudentius Clemens (rond 400), *Praefatio*: lyrische en autobiografische inleiding tot zijn verzameld werk (lyriek en autobiografie)
6. Walafrid Strabo († 840), *Carmen* 74 - *Metrum Anacreonteum*: raadselgedicht (komisch)
7. Anoniem, *Sacerdos et lupus* (*Carmen Cantabrigiensium* 35: 10de eeuw): verhaal in een soort balladevorm (lied)
8. Anoniem, *O Roma nobilis* (10de of 11de eeuw): loflied op Rome (religieus)
9. Petrus Abaelardus († 1142), *In montibus hic saliens*: hymne voor Hemelvaart (liturgisch)
10. Walter van Châtillon (12de eeuw), *Verna redit temperies*: liefdesgedicht met onverwachte wending (minnellyriek)
11. Anoniem, *Carmen Buranum* 157 (12de eeuw), *Lucis orto sydere*: liefdeslied als variant op een van de beroemdste hymnen van Ambrosius (lyriek)
12. Anoniem, *Primo quasdam eligo* (12de eeuw?): levenslied van de jeugd (lyriek)
13. Anoniem, *Dulce cum sodalibus* (12de eeuw): levenslied (lyriek)
14. Anoniem, *Ecce gratum et optatum* (12de eeuw): goliarden (lyriek)
15. Francesco Petrarca († 1374), *Salve, cara Deo tellus sanctissima salve* (*Epistula metrica* III, 24 *Ad Italiam*): groet aan Italië bij zijn terugkeer uit Frankrijk (lyriek)
16. Johannes Secundus († 1536), *Basium* 4: de kus van Neaera (lyriek)
17. John Milton († 1674), *Elegia* 2: gedicht over de gestorven pedel van Canterbury (herdenkingslyriek)

II. Verhalende poëzie:

1. Marcus Annaeus Lucanus († 65), *Pharsalia* VI, 395-412: Thessalië als geboorteland van alle *scelera* (historische epiek)
2. Publius Papinius Statius (1ste eeuw), *Thebais* II, 1-25: de evocatie van Laius uit de Onderwereld (mytologische epiek)
3. Faltonia Betitia Proba (vierde eeuw), *Cento*, 56-86: werk waarin Proba de verzen uit Vergilius' *Aeneis* als het ware verknipt heeft en gerecombineerd tot een bijbels verhaal; deze passage vertelt het begin van de schepping.
4. Flavius Merobaudes (5de eeuw), *Panegyricus* II, 121-143: evocatie van de jeugd van generaal Aëthius bij de Goten en Attila (panegyrisch).
5. Alcimus Ecdicius Avitus (5de eeuw), *Poema* II (*De originali peccato*) 35-76: de geschiedenis van Lucifer-Satan (bijbelepiek)
6. Ermoldus Nigellus († ca. 835), *In honorem Hludowici* 1848-1871: schildering van het (komisch) toernooi tussen twee burgers (historische epiek)
7. Abbo van Parijs († na 921), *Bella Parisiaca urbis* I, 1-26: opening van een gedicht over de belegering van Parijs door de Noormannen met een lofzang en aanspreking op Parijs (historische epiek)
8. Fulbert van Chartres (?) († 1028), *In gestis patrum veterum* (Carmen Cantabrigiensium 42: komische christelijke anekdote (ballade)
9. Anoniem, *De Iohanne abbate* (Carmen Cantabrigiensium 42: 10de eeuw): komisch verhaal over de woestijnvader Johannes de Dwerg (ballade)
10. Godfried van Monmouth († 1154), *Vita Merlini* 87-112: jammerklacht van Merlijn die de wereld verlaten heeft om in de wouden te leven, wanneer het winter wordt (epos)
11. Vitalis van Blois (12de eeuw), *Geta* 23-50: Jupiter maakt zich op om Alcmene te versieren (elegische komedie)
12. Walter van Châtillon († ca. 1190), *Alexandreis* I, 27-58: introductie van Alexander en zijn ongeduld om tegen Perzië op te trekken (antikiserend epos)
13. Alain de Lille († 1203), *Anticlaudianus* I, 55-86: beschrijving van het rijk van Natura (allegorisch epos)
14. Joseph van Exeter († ca. 1210), *Iliadis* VI, 818-852: jammerklacht van Hecuba over de val van Troje (antikiserend epos)
15. Francesco Petrarca († 1374), *Africa* I, 127-153: het eerste optreden van Scipio in dit epos over de tweede Punische oorlog (antikiserend epos)
16. Jacopo Sannazaro († 1530), *De partu virginis* I, 1-32: aanhef van het epos in drie boeken over de geboorte van Christus (christelijk epos)

III. Didactische poëzie:

1. Publius Ovidius Naso († 17 pCn), *Halieutica* 82-108: fragment uit een leerdicht over vissen dat op Ovidius' naam staat
2. Marcus Manilius (1ste eeuw), *Astronomica* V.1-31: inleiding tot het laatste boek van dit astrologisch leerdicht
3. Anoniem, *Vir bonus* (overgeleverd in de *Appendix Vergiliana*, 1ste eeuw pCn): gedragsvoorschriften voor een wijze (Stoïsch geïnspireerde filosofie)
4. Grattius Faliscus (1ste eeuw), *Cynegetica* 430-460: een heiligdom in Sicilië met genezende kracht voor jachthonden (jacht)
5. Rufius Festus Avienius (4de eeuw), *Arati Phaenomena* 1-35: bewerkte vertaling van Aratos' opening
6. Blossius Aemilius Dracontius (rond 500), *Romulea* III: opdracht van een retorisch-poëtische oefening aan zijn leraar Felicianus (schoolpoëzie)
7. Walter van Speyer (ca. 1000), *Libellus Scholasticus* 1-25: basisschool in de 10de eeuw (opvoeding)
8. Egbert van Luik (11de eeuw), *Fecunda ratis* 1-30: schoolboek met spreekwoorden in hexameters

9. Anoniem, *Regimen sanitatis Salerni* (11de eeuw?) 1-34: poëtische gezondheidsvoorschriften uit de medische school van Salerno
10. Marbodus van Rennes († 1123), *Liber Lapidum* III *De allectorio*: uit een leerdicht over de geneeskundige kracht van mineralen en gesteenten (medisch)
11. Matthieu de Vendôme († voor 1200), *Ars Versificatoria* I, 3, 56, *Descriptio Helenae*: modelbeschrijving voor Helena (poëtica)
12. Johannes de Garlandia (†1272), *Instrumentum super Ovidii Metamorphoseos* VII, 317-344: de hervertelling van Nisus en Scylla vanuit scholastiek oogpunt (scholastiek)
13. Lorenzo Valla (†), *Ars grammatica* 1-29: oproep tot studie van de grammatica (grammaticaal)
14. Conradus Celtis, *De situ et moribus Germaniae* V, *De tribus iugis et montibus Germaniae*: de bergen in Duitsland (topografie)
15. Girolamo Fracastoro († 1553), *Syphilis sive Morbus Gallicus* I, 382-408: droevige schildering van de verwoesting die de syfilis aanricht (medisch)

IV. Spot en parodie:

1. Anoniem, *Est et Non* (overgeleverd in de *Appendix Vergiliana*, 1ste eeuw pCn): enigszins humoristische reflectie over de woorden *est* en *non* (spot-didactisch)
2. Anoniem, *Carmen Priapeum* 61, *Quid frustra quereris, colone, mecum*: de ergste kwelling voor een Priapus (parodie)
3. Walafrid Strabo (†840), *De quodam somnio ad Erluinum* (carmen 19): epische beschrijving van een tamelijk scabreuze droom (parodie)
4. Adalbero van Laon († 1030), *Carmen ad Rotbertum regem* 33-67: de wereld op zijn kop door toedoen van de invloed van Cluny (kerksatire)
5. Anoniem (1148), *Ysengrimus* II, 59-94: een vreemde heiligencatalogoog en een absurde versie van het leven van de Gentse heilige Pharaïdis (Sint Veerle) (liturgische parodie)
6. Johannes de Hauvilla (voor 1200), *Architrenius* III, 201-226: de onrustige slaap van een student
7. Hugo Primas († ca. 1160), *Carmen 2 (Pontificum spuma)*: jammerklacht over een miserabele mantel die de dichter als geschenk ontving (satire)
8. Anoniem, *Orientis partibus* (13de eeuw): lied voor de ezelsmis (liturgische satire)
9. Anoniem, *Olim lacus colueram* (Carmen Buranum 130): spotlied over een gebraden zwaan (parodie)
10. Anoniem, *Non contrecto* (Carmen Buranum 86): erotisch gedicht van ijzingwekkende eenvoud en daarom bijna onmogelijk te vertalen (erotisch)
11. Anoniem (12de eeuw), *De clericis et rustico*, 1-30: dialogiserend verhaal van twee studenten die een boer willen bedriegen en zelf bedrogen worden (farce)
12. Nigellus de Longchamps († ca. 1200), *Speculum Stultorum* 1539-1570: de ezel Burnellus gaat naar Parijs om te studeren (scholastieke parodie)
13. Friedrich Dedekind († 1598), *Grobianus* I, 1, 1-36: raadgevingen voor het opstaan voor wie een echte Grobianus wil zijn (morele parodie)